

УДК 343.132.5(437.6)

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.37>

ІНСТИТУТ ЕКСТРАДИЦІЇ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

Гуменицька В.В.,
*асистент кафедри політики у сфері
боротьби зі злочинністю та кримінального права,
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника
ORCID: 0009-0000-9471-3105*

Гуменицька В.В. Інститут екстрадиції за законодавством Словацької Республіки: правове регулювання та процесуальні особливості.

Стаття присвячена дослідженню питання правового регулювання інституту екстрадиції у Словацькій Республіці, з'ясуванню його процедурних особливостей, системи принципів та механізмів гарантування прав і свобод особи у межах екстрадиційного провадження. Встановлено, що сучасна словацька модель екстрадиції має двовекторний характер: у відносинах з державами-членами Європейського Союзу застосовується механізм Європейського ордеру на арешт як спеціальна спрощена форма співробітництва, тоді як у відносинах із третіми державами, зокрема Україною, правову основу становлять положення Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року, відповідні двосторонні міжнародні договори та норми кримінального процесуального кодексу Словацької Республіки.

Автором зазначено, що екстрадиційна процедура у словацькому праві ґрунтується на системі базових принципів, серед яких ключове значення мають принцип взаємності, принцип подвійної кримінальної караності, принцип невидачі власних громадян, принцип неприпустимості видачі щодо окремих категорій злочинів та принцип спеціальності. Обґрунтовано, що вказані принципи мають чітке нормативне закріплення та узгоджуються з міжнародно-правовими стандартами, зокрема положеннями Європейської конвенції про видачу правопорушників та практикою Європейського суду з прав людини.

Окрему увагу приділено реалізації гуманістичного підходу у словацькому екстрадиційному законодавстві, який передбачає можливість відмови у видачі особи з огляду на очевидну непропорційність наслідків екстрадиції для неї з урахуванням віку, стану здоров'я, сімейних чи інших виняткових обставин. Встановлено, що такий підхід забезпечує баланс між інтересами кримінального правосуддя та обов'язком держави гарантувати основоположні права особи, стосовно якої вирішується питання про її екстрадицію. У статті акцентовано на важливості судового контролю як гаранта недопущення видачі у випадках реального ризику порушення статті 3 ЄКПЛ у запитуючій державі.

На підставі проведеного аналізу сформульовано висновок про доцільність використання окремих елементів словацької моделі екстрадиції у процесі вдосконалення кримінального процесуального законодавства України. Водночас наголошено на необхідності врахування принципових застережень, пов'язаних із ризиком зловживань, забезпеченням правової визначеності, відповідності особливостям національної правової системи та узгодженості із міжнародними зобов'язаннями України. Автором акцентовано увагу на проблемі відсутності чіткого нормативного закріплення такої підстави для відмови у видачі особи як стан здоров'я у главі 44 кримінального процесуального кодексу України, попри наявність відповідного застереження до Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року. Натомість у національному законодавстві зазначений аспект фактично відображений лише як тимчасова можливість для відтермінування передачі особи, а не як самостійна підстава для відмови у її екстрадиції.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, кримінальне провадження, екстрадиція, Словацька Республіка, правова допомога у кримінальних справах, Європейська конвенція про видачу правопорушників.

Humenytska V.V. The institution of extradition under the legislation of the Slovak Republic: legal regulation and procedural features.

The article is devoted to a comprehensive study of the legal regulation of the institution of extradition in the Slovak Republic, including the clarification of its procedural features, the system of underlying principles, and the mechanisms for ensuring the rights and freedoms of the individual within extradition proceedings. It has been established that the contemporary Slovak model of extradition is characterized by a dual-vector nature: in relations with Member States of the European Union, the mechanism of the European Arrest Warrant is applied as a specific simplified form of cooperation, whereas in relations with third States, including Ukraine, the legal framework is formed by the provisions of the European Convention on Extradition of 1957, relevant bilateral international treaties, and the norms of the Criminal Procedure Code of the Slovak Republic.

The author notes that the extradition procedure under Slovak law is based on a system of fundamental principles, among which the principle of reciprocity, the principle of double criminality, the principle of non-extradition of nationals, the principle of inadmissibility of extradition with respect to certain categories of offences, and the principle of speciality are of key importance. It is substantiated that these principles are clearly enshrined in legislation and are consistent with international legal standards, in particular the provisions of the European Convention on Extradition and the case-law of the European Court of Human Rights.

Particular attention is paid to the implementation of a humanistic approach in Slovak extradition law, which provides for the possibility of refusing extradition where the consequences of extradition for the person would be manifestly disproportionate, taking into account age, state of health, family circumstances, or other exceptional factors. It has been established that such an approach ensures a proper balance between the interests of criminal justice and the obligation of the State to guarantee the fundamental rights of the individual in respect of whom the issue of extradition is being decided. The article emphasises the importance of judicial control as a safeguard against extradition in cases where there exists a real risk of a violation of Article 3 of the European Convention on Human Rights in the requesting State.

On the basis of the analysis conducted, the author formulates the conclusion that certain elements of the Slovak model of extradition may be appropriately used in the process of improving the criminal procedural legislation of Ukraine. At the same time, emphasis is placed on the need to take into account a number of fundamental reservations related to the risk of abuse, the requirement of legal certainty, compliance with the specific features of the national legal system, and consistency with the international obligations of Ukraine. The author further highlights the problem of the absence of a clear normative provision in Chapter 44 of the Criminal Procedure Code of Ukraine establishing the state of health as an independent ground for refusal of extradition, notwithstanding the existence of a corresponding reservation made by Ukraine to the European Convention on Extradition of 1957. Instead, within the national legislation, this aspect is effectively reflected only as a temporary possibility for postponing the transfer of the person, rather than as an independent ground for refusing extradition.

Key words: international cooperation, criminal proceedings, extradition, Slovak Republic, mutual legal assistance in criminal matters, European Convention on Extradition.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що екстрадиція є однією із найдавніших форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, становлення якої припало на XIX століття, вона не лише не втрачає своєї актуальності, а й набуває дедалі більшого практичного застосування в умовах стрімкого зростання транснаціональної злочинності та поглиблення міжнародної інтеграції. Зазначені тенденції зумовлюють об'єктивну необхідність всебічного дослідження екстрадиційного законодавства зарубіжних держав з метою виявлення ефективних нормативних моделей. У цьому контексті особливого значення набуває звернення до досвіду європейських держав, зокрема Словацької Республіки, яка характеризується усталеною практикою екстрадиційної співпраці з Україною та напрацьованим механізмом реалізації відповідних процедур.

Метою статті є дослідження правового регулювання інституту екстрадиції у законодавстві Словацької Республіки, з'ясування його процедурних особливостей, а також визначення нормативних підходів словацького законодавця, що можуть слугувати орієнтиром для вдосконалення відповідної форми міжнародного співробітництва в кримінальному процесуальному законодавстві України.

Стан опрацювання проблематики. Окремі питання екстрадиції як форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні досліджувались у працях таких зарубіжних науковців, як Лібор Клімек, Єва Сабова, Ярослав Феник, Радек Ондруш, Світлана Клоучкова, Ян Чапек, Іван Шимовчек та ін. Наукові доробки зазначених учених становлять важливе теоретичне підґрунтя для дослідження процесуальних особливостей екстрадиційних процедур та дозволяють комплексно оцінити сучасний стан розвитку цього інституту у Словацькій Республіці.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку екстрадиції як форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні характеризується формуванням розгалуженої системи міжнародно-правового та національного регулювання. Правова основа інституту екстрадиції у Словацькій Республіці є яскравим прикладом такої системи і має чітко виражений двовекторний характер. У відносинах з державами-членами Європейського Союзу застосовується механізм Європейського ордеру на арешт як *lex specialis*, запроваджений Рамковим рішенням Ради ЄС 2002/584/ЖНА від 13 червня 2002 року [1], що замінив традиційну процедуру екстрадиції на рівні ЄС. Натомість у відносинах із третіми державами, зокрема і з Україною, правову основу екстрадиційного співробітництва становлять Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року [2] з двома додатковими протоколами до неї - від 15 жовтня 1975 року і від 17 березня 1978 року - та Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року [3], прийняті в рамках Ради Європи, а також відповідні двосторонні договори про правову допомогу у кримінальних справах. З урахуванням змін, внесених протоколами, Конвенція про видачу правопорушників встановлює загальний обов'язок договірних держав, у тому числі Словацької Республіки, здійснювати видачу осіб на вимогу запитуючої сторони за винятком випадків, прямо передбачених її положеннями [4, с. 417-418]. У субсидіарному порядку процедурні питання екстрадиції, які не врегульовані міжнародними договорами, регулюються нормами кримінального процесуального кодексу Словацької Республіки (§§489-514a Trestný poriadok) [5].

Екстрадиція у найширшому розумінні є актом міжнародної правової допомоги у кримінальних справах, що полягає у видачі особи державою, на території якої вона перебуває, іншій державі, яка має юрисдикцію здійснювати щодо цієї особи кримінальне переслідування або виконувати вирок, постановлений її судами. Цей інститут належить до найдавніших форм співробітництва між державами, його становлення історично зумовлене домінуванням принципу територіальності кримінальної юрисдикції, відповідно до якого держави здійснювали кримінальне переслідування переважно за злочини, вчинені на їхній території, та, як правило, не визнавали юридичних наслідків рішень іноземних судових органів [6, с. 922].

У словацькій кримінально-процесуальній доктрині традиційно розрізняють два основні види екстрадиції: активну та пасивну. Критерієм такого розмежування слугує процесуальна позиція держави у відповідному провадженні - залежно від того, чи є вона державою, що запитує видачу, чи державою, до якої звернено екстрадиційний запит. Відповідно, у межах екстрадиційної процедури забезпечення присутності особи у кримінальному провадженні може здійснюватися у двох формах:

- 1) з метою її видачі з-за кордону, якщо міжнародний ордер на арешт був виданий компетентним судом Словацької Республіки - так звана активна екстрадиція;
- 2) з метою її видачі за кордон, якщо міжнародний ордер на арешт або прирівняний до нього документ був виданий компетентним органом іноземної держави, а розшукувана особа була затримана на території Словацької Республіки - так звана пасивна екстрадиція [7, с. 263].

Відповідно до §§489-490 КПК Словацької Республіки запит про видачу обвинуваченого або засудженого з-за кордону подається Міністерством юстиції виключно на підставі клопотання суду, який видав міжнародний ордер на арешт. На стадії досудового розслідування (т. зв. підготовчого провадження) такий ордер видає суддя підготовчого провадження за пропозицією прокурора, тоді як на стадії виконання вироку - голова сенату суду вищої інстанції. З метою забезпечення належного та ефективного здійснення екстрадиції особи міжнародний ордер на арешт повинен містити низку обов'язкових відомостей, зокрема: дані про особу, які дають змогу її ідентифікувати, включаючи опис зовнішності, фотографію та відомості про можливе місце перебування за кордоном; правову кваліфікацію кримінального правопорушення із викладом фактичних обставин справи з точним зазначенням часу, місця та способу його вчинення; дослівне формулювання положень кримінального закону, за якими кваліфікується діяння, із зазначенням передбаченої санкції та положень щодо строків давності [5].

Окремої уваги заслуговує вимога щодо обов'язкового зазначення в ордері (який за своїми юридичними наслідками прирівнюється до наказу про затримання) або в окремому додатку до нього переліку процесуальних дій, спрямованих на кримінальне переслідування особи або виконання призначеного покарання, у разі якщо від вчинення кримінального правопорушення чи набрання вироком законної сили пройшло більше трьох років [5]. Трирічний строк у цьому випадку обраний законодавцем відповідно до § 87 Кримінального кодексу Словацької Республіки [8] як мінімальний строк давності кримінального переслідування. Зазначена норма фактично спрямована на підтвердження належної процесуальної активності держави в особі її компетентних органів у здійсненні кримінального переслідування та водночас слугує для запитуваної держави своєрідною гарантією щодо виправданості екстрадиційного запиту. Такий нормативний підхід узгоджується з принципом правової визначеності у сфері міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

Також словацьке процесуальне законодавство передбачає вичерпний перелік підстав, за наявності яких суд зобов'язаний відмовити у видачі міжнародного ордера на арешт, а саме:

а) передбачається призначення іншого покарання, ніж безумовне покарання у вигляді позбавлення волі, або безумовного покарання у вигляді позбавлення волі строком менше чотирьох місяців;

б) строк покарання у вигляді позбавлення волі, що підлягає виконанню, або його невідбута частина є меншими ніж чотири місяці;

с) ініціювання видачі спричинило б Словацькій Республіці витрати або наслідки, явно непропорційні суспільному інтересу в кримінальному переслідуванні особи або виконанні призначеного їй покарання;

д) витребування особи з-за кордону завдало б їй шкоди, невідповідної значенню кримінального провадження або наслідкам вчиненого правопорушення, зокрема з урахуванням її віку, соціального становища або сімейних обставин (§ 492 КПК) [5].

Варто звернути увагу на дві останні підстави для відмови у видачі міжнародного ордера на арешт, оскільки вони містять оціночні правові категорії.

Щодо підстави, передбаченої п. с), слід зазначити, що вона відображає економічний аспект здійснення екстрадиційної процедури. Суспільний інтерес у завершенні кримінального переслідування або виконанні покарання щодо обвинуваченого чи засудженого має переважати витрати, необхідні для здійснення екстрадиції. Разом з тим зазначена підстава має застосовуватися з особливою обережністю - переважно як додаткова підстава, що підтверджує відмову за наявності інших підстав, з огляду на загальний принцип законності [9, с. 866].

Підстава, передбачена п. d), фактично закріплює реалізацію принципу пропорційності на найбільш ранній стадії екстрадиційної процедури – ще до офіційного ініціювання міжнародного співробітництва щодо видачі особи. Словацький законодавець наділив суд достатньо широкими дискреційними повноваженнями для оцінки індивідуальних обставин особи, стосовно якої передбачається направлення екстрадиційного запиту, тим самим реалізувавши гуманістичний підхід до інституту екстрадиції. Такий підхід забезпечує належний баланс між державним інтересом у здійсненні кримінального переслідування та необхідністю гарантування прав і свобод людини. Водночас зазначена модель регулювання узгоджується з конвенційними стандартами, закріпленими у ст. 5 та ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [10].

Показово, що принцип пропорційності знаходить своє послідовне продовження і на наступних стадіях екстрадиційного провадження. Так, відповідно до § 510 (2) КПК Словацької Республіки навіть у разі визнання судом видачі особи допустимою Міністр юстиції наділений повноваженнями ухвалити рішення про відмову у її екстрадиції, якщо з урахуванням віку особи, її особистих обставин та тяжкості кримінального правопорушення, у вчиненні якого вона обвинувачується, така видача могла б призвести до очевидно непропорційно суворих наслідків для цієї особи [5]. Зазначене положення, як правило, застосовується виключно за наявності виняткових особистих обставин особи, вичерпний перелік яких законом не встановлено, однак до типових випадків його застосування належать: досягнення особою похилого віку; наявність тяжкого захворювання або стійкої фізичної вади, що унеможливує або суттєво ускладнює здійснення екстрадиції; вагітність; ситуація, коли особа є єдиним годувальником осіб, які перебувають на її утриманні та позбавлені можливості самостійно забезпечити своє існування тощо [6, с. 929].

Екстрадиційна процедура є належною лише за умови дотримання системи принципів (засад), що становлять її основу та чітко прослідковуються у нормах глави II КПК Словацької Республіки. До таких принципів належать:

1) **принцип взаємності**, який охоплює договірну взаємність, що ґрунтується на міжнародних договорах про екстрадицію, та фактичну взаємність, яка застосовується за відсутності відповідного міжнародного договору. Остання форма взаємності прямо передбачена § 479 КПК, відповідно до якого у разі вимоги взаємності з боку запитуваної держави гарантію її забезпечення надає Міністерство юстиції Словацької Республіки. Водночас закон забороняє надання такої гарантії у випадках, коли виконання запиту залежить від існування міжнародного договору [5];

2) **принцип подвійної кримінальної караності**, який передбачає, що діяння, за яке запитується екстрадиція, має визнаватися злочином відповідно до законодавства обох держав - як держави, що звертається із запитом про видачу, так і держави, до якої цей запит адресовано, при цьому не вимагається тотожності правової кваліфікації діяння. У словацькому праві умова подвійної кримінальної караності закріплена у § 499 (1) КПК як умова допустимості видачі за кордон, а також у § 501 КПК, де вона сформульована у вигляді підстави недопустимості екстрадиції;

3) **принцип невидачі власних громадян** є одним із основних історичних принципів континентальної концепції інституту видачі осіб та пов'язаний із застосуванням принципу персональності в кримінальному праві, відповідно до якого держава громадянства здійснює юрисдикцію щодо діянь своїх громадян, вчинених за кордоном. Разом з тим зазначений принцип не є абсолютним: винятки можливі у випадках, коли обов'язок видачі власного громадянина передбачений законом, міжнародним договором або зобов'язаннями, що випливають із членства Словацької Республіки в міжнародній організації [11, с. 367];

4) **принцип неприпустимості видачі щодо визначеного кола злочинів** означає, що з екстрадиції виключаються певні кримінальні правопорушення з огляду на їх характер, пов'язаний з інтересами переважно однієї держави. У праві Словацької Республіки з екстрадиції виключаються лише політичні та військові злочини, що передбачено § 501 п. е) КПК як одну з підстав недопустимості видачі. Водночас поняття політичного злочину в екстрадиційному праві не має єдиного нормативного визначення, що зумовлює складність його практичного застосування. Під час визначення політичного характеру діяння використовуються об'єктивний та суб'єктивний критерії: перший передбачає віднесення до політичних злочинів лише діянь, спрямованих проти держави, її органів влади чи основ політичної системи, тоді як другий враховує мотиви та мету дій правопорушника. Під військовими злочинами зазвичай розуміють діяння, спрямовані проти належного виконання військових обов'язків, що відрізняє їх від загальнокримінальних правопорушень, учинених військовослужбовцями [11, с. 367-368];

5) **принцип спеціальності**, відповідно до якого видана особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності або піддана виконанню покарання виключно за ті правопорушення, за які її було видано. Однак зазначене положення має винятки та не застосовується, якщо: а) видана особа після свого звільнення з-під варті або після відбуття покарання у вигляді позбавлення волі перебуває на території Словацької Республіки понад 15 днів, незважаючи на те, що мала можливість її залишити; б) видана особа залишить територію Словацької Республіки та добровільно повернеться назад або буде доставлена на територію Словацької Республіки з третьої держави законним способом; в) запитувана держава відмовиться від застосування принципу спеціальності або надасть додаткову згоду на кримінальне переслідування за інші кримінальні правопорушення; г) особа, щодо якої здійснюється процедура видачі, у провадженні про її екстрадицію прямо відмовиться від застосування принципу спеціальності загалом або щодо конкретних кримінальних правопорушень, вчинених до її видачі (§ 496 КПК) [5]. У цьому контексті варто згадати рішення ЄСПЛ у справі «Чернак проти Словаччини» (*Černák v. Slovakia*), заява № 36997/08 від 17 грудня 2013 року. У зазначеній справі заявник стверджував, що його досудове утримання під вартою на підставі постанови від 2 лютого 2007 року порушувало правило спеціальності, закріплене у статті 14 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року, а відтак було незаконним у розумінні статті 5 § 1 (с) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [10]. Обставини справи свідчили, що заявник був екстрадований з Чеської Республіки до Словацької Республіки для відбування раніше призначеного покарання, однак згодом щодо нього було розпочато кримінальне переслідування за низкою тяжких злочинів, які були вчинені до моменту його екстрадиції. Відповідно постало питання про дотримання принципу спеціальності

та необхідність отримання додаткової згоди держави, яка здійснила видачу особи. ЄСПЛ зазначив, що хоча згодом Чеська Республіка надала додаткову згоду на кримінальне переслідування заявника, ключове значення у цій справі мало забезпечення процесуальних гарантій при розгляді питання про законність його тримання під вартою. Суд встановив порушення статті 5 § 4 ЄКПЛ, оскільки національні суди не забезпечили заявнику належної можливості ефективно оскаржити законність тримання під вартою, зокрема через обмежений доступ до матеріалів справи, відсутність належного часу для підготовки захисту та розгляд апеляцій без його участі [12].

Аналізуючи інститут екстрадиції за законодавством Словацької Республіки, варто відзначити важливу процесуальну роль прокурора, який здійснює попереднє розслідування з метою перевірки наявності правових підстав та дотримання умов, необхідних для визнання видачі особи допустимою. Відповідно до § 502 КПК, прокурор регіональної прокуратури, до якої Міністерство юстиції передає запит іноземної держави, проводить попереднє розслідування, спрямоване на з'ясування відповідності екстрадиційного запиту матеріально-правовим та процесуальним підставам екстрадиції. У межах цієї процедури прокурор допитує запитувану особу, інформує її про зміст екстрадиційного запиту, надає копії відповідних процесуальних документів та забезпечує реалізацію права на захист, оскільки участь адвоката у такому провадженні є обов'язковою. Крім того, прокурор інформує запитувану особу про можливість застосування спрощеної процедури екстрадиції у разі надання нею згоди на передачу іноземній державі [5].

Таким чином, можна констатувати, що діяльність прокурора в екстрадиційному провадженні має комплексний характер і здійснюється у двох взаємопов'язаних напрямках:

1) забезпечення ефективності та оперативності міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні шляхом належної перевірки матеріально-правових та процесуальних підстав допустимості видачі;

2) гарантування дотримання основоположних прав особи, щодо якої здійснюється екстрадиційна процедура, зокрема права на захист, права бути належним чином поінформованою про зміст запиту про видачу та права на справедливий судовий розгляд, що відповідає положенням ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [10].

Водночас правоохоронні органи, насамперед підрозділи поліції, виконують допоміжну, але істотну функцію забезпечення фактичної реалізації екстрадиційної процедури. Зокрема, відповідно до § 504 КПК, поліція має право затримати особу, екстрадицію якої запитують іноземні компетентні органи, за дорученням прокурора або, у невідкладних випадках, із подальшим повідомленням прокурора. Таке затримання спрямоване на забезпечення присутності запитуваної особи на території Словацької Республіки та запобігання ухиленню від екстрадиційного провадження. Надалі за клопотанням прокурора суд вирішує питання про застосування тимчасового чи екстрадиційного тримання під вартою, при цьому враховуючи, що «втручання у основні права та свободи особи допускається лише в обсязі, необхідному для досягнення мети кримінального провадження, із повагою до гідності особи та недоторканності її приватного життя» (§2) [5].

Незважаючи на те, що в Словацькій Республіці застосовується змішана модель прийняття рішень у справах про екстрадицію, за якою суди здійснюють перевірку допустимості видачі (включаючи оцінку підстав для відмови), а остаточне рішення приймає Міністр юстиції (який володіє дискреційними повноваженнями), суди загальної юрисдикції зобов'язані в повному обсязі враховувати стандарти захисту прав людини, що закріплені в Європейській конвенції з прав людини та практиці ЄСПЛ. Таким чином, матеріальні умови допустимості екстрадиції розширюються імперативною вимогою дотримання прав людини, ядром якої є заборона видачі особи у разі реального ризику порушення статті 3 ЄКПЛ у запитуючій державі. Тут варто згадати рішення Конституційного Суду Словацької Республіки, справа № II. ÚS 111/08 від 26 червня 2008 року, в якому констатовано, що як суди загальної юрисдикції, так і Конституційний Суд зобов'язані забезпечувати захист осіб від неправомірного втручання з боку державних органів. Зазначений обов'язок є фундаментальним елементом правової держави, що передбачає незалежність судової влади та її підпорядкованість виключно Конституції Словацької Республіки, законам та відповідним міжнародним договорам. При вирішенні конституційних скарг Конституційний Суд здійснює керівну функцію щодо судів загальної юрисдикції у питаннях захисту прав і свобод людини. Особливої уваги заслуговує положення статті 16 (2) Конституції Словацької Республіки [13], яке у системному тлумаченні може розглядатися як конституційна заборона екстрадиції у випадках, коли існують вагомі підстави вважати, що в приймаючій державі особі загрожуватиме застосування катувань

або жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження або покарання. Дотримання цієї заборони є конституційним обов'язком Словацької Республіки, що кореспондує з її міжнародно-правовими зобов'язаннями за статтею 3 ЄКПЛ, статтею 3 Конвенції ООН проти катувань та статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [14].

У разі потенційного конфлікту між двома міжнародними зобов'язаннями Словацької Республіки, одне з яких ґрунтується на положеннях Європейської конвенції з прав людини, а інше - передбачає взаємну видачу осіб з метою кримінального переслідування або виконання вироку, пріоритет має надаватися зобов'язанням, що випливають із Конвенції. Підставою для такого вирішення слугує стаття 1(1) Конституції Словацької Республіки [13], яка закріплює принцип правової держави як конституційну основу правового порядку, що передбачає безумовне дотримання основоположних прав і свобод людини як невід'ємного елементу верховенства права у його матеріальному розумінні [6, с. 939].

Висновки. Виходячи з вищенаведеного, слід констатувати, що словацька модель екстрадиційного провадження характеризується системністю нормативного регулювання та значною увагою законодавця до гарантування основних прав і свобод особи, стосовно якої вирішується питання про її видачу. Аналіз норм кримінального процесуального законодавства Словацької Республіки свідчить, що екстрадиційна процедура ґрунтується на системі базових принципів, серед яких особливе значення мають принцип взаємності, принцип подвійної кримінальної караності, принцип невидачі власних громадян, принцип неприпустимості видачі щодо визначеного кола злочинів та принцип спеціальності. Кожен із наведених принципів має чітке нормативне закріплення у КПК Словацької Республіки та кореспондує з відповідними положеннями Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року і практикою ЄСПЛ.

Особливої уваги заслуговує реалізація гуманістичного підходу до правового регулювання інституту екстрадиції. Законодавець передбачив можливість відмови у видачі особи не лише з формально-юридичних підстав, але й у випадках, коли екстрадиція може спричинити очевидно непропорційні наслідки для особи з огляду на її вік, стан здоров'я, сімейні чи інші виняткові обставини. Такий підхід простежується як на стадії вирішення питання про видачу міжнародного ордеру на арешт (§ 492 КПК), так і на завершальній стадії екстрадиційного провадження, коли Міністр юстиції наділений дискреційними повноваженнями відмовити у видачі навіть після визнання її допустимою судом (§ 510 КПК). Зазначений механізм дозволяє забезпечити належний баланс між державним інтересом у здійсненні ефективного кримінального переслідування та імперативним обов'язком держави гарантувати основоположні права і свободи особи, стосовно якої вирішується питання екстрадиції.

Наведені положення можуть становити науково-практичний інтерес і для українського законодавця. Зокрема, ратифікувавши Європейську конвенцію про видачу правопорушників 1957 року, Україна зробила застереження до статті 1, тим самим залишивши за собою право відмовити у екстрадиції особи, якщо за станом здоров'я вона не може бути видана без шкоди для її здоров'я [15]. Разом з тим зазначене застереження не отримало чіткого нормативного відображення у відповідних положеннях глави 44 КПК України, яка регулює питання можливості відмови у екстрадиції особи, що, у свою чергу, зумовлює необхідність подальшого наукового дослідження питання.

Водночас імплементація вищенаведеного гуманістичного підходу до відмови у видачі особи, закріпленого у законодавстві Словацької Республіки, потребує врахування низки принципових застережень, спрямованих на недопущення потенційних зловживань та забезпечення узгодженості такої моделі з особливостями національної правової системи України та її міжнародними зобов'язаннями, зокрема:

1) запровадження такої підстави для відмови у екстрадиції не повинно створювати передумов для можливих зловживань з боку осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів. Усунення зазначеного ризику вимагає чіткого нормативного закріплення вичерпного переліку критеріїв застосування відповідної підстави з окресленням меж їх оціночного характеру, що сприятиме мінімізації надмірного суб'єктивного тлумачення при правозастосуванні;

2) дискреційні повноваження органів, уповноважених приймати остаточне рішення щодо відмови у видачі особи, мають бути обмежені виключними випадками, коли непропорційність наслідків екстрадиції для особи є очевидною, належно обґрунтованою та підтвердженою фактичними обставинами. Надмірна невизначеність таких критеріїв може призвести до непередбачуваності правозастосовної практики та поставити під загрозу дотримання принципу правової визначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Council Framework Decision 2002/584/JHA of 13 June 2002 on the European Arrest Warrant and surrender procedures between member-states. OJ (L 190) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002F0584> (accessed: 17.03.2026).
2. Európsky dohovor o vydávaní (Paríž; 13.12.1957), publ. pod č. 549/1992 Zb. v znení dodatkových protokolov. URL: https://beta.ucps.sk/europsky_dohovor_o_vydavani (accessed: 17.03.2026).
3. Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach /ETS 30/ Štrasburg 20.04.1959, publ. pod č. 550/1992 Zb. v znení dodatkového protokolu a druhého dodatkového protokolu. URL: https://beta.ucps.sk/Europsky_dohovor_o_vzajomnej_pomoci_v_trestnych_veciach (accessed: 17.03.2026).
4. *Trestné právo procesné* / Ivan Šimovček a kolektív. – Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 479 s. ISBN 978-80-7380-324-7.
5. Zákon č. 301/2005 Z. z. zo dňa 24. mája 2005 Trestný poriadok v znení neskorších predpisov. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301> (accessed: 19.03.2026).
6. *Trestný poriadok* / Jozef Čentéš a kolektív. 4. aktualiz. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2019. 1038 s. ISBN 978-80-8155-087-4.
7. ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Všeobecná časť. 2. vydanie. Šamorin: Heureka, 2022, 487s. ISBN 978-80-8173-141-9.
8. Zákon č. 300/2005 Z. z., zo dňa 20. mája 2005 Trestný zákon. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300> (accessed: 19.03.2026).
9. *Trestný poriadok* / Jozef Čentéš a kolektív. 2., aktualiz. vyd. Bratislava: Eurounion, 2015. 955 s. ISBN 978-80-8155-057-7.
10. European Convention on Human Rights, Nov. 4, 1950, ETS No. 5, as amended by Protocols Nos. 11 and 14, supplemented by Protocols Nos. 1, 4, 6, 7, 12, 13 and 16. Council of Europe. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG (accessed: 20.03.2026).
11. *Trestné právo procesné* / Ivan Šimovček, Eva Szabová a kolektív. 4., preprac., a dopl. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. 438 strán. (Slovenské učebnice). – ISBN 978-80-7380-927-0.
12. Case of Černák v. Slovakia: judgment of the European Court of Human Rights 17 December 2013 (*Application no. 36997/08*). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-139277%22%5D%7D> (accessed: 18.03.2026).
13. Slovenská republika. Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. zo dňa 1. Septembra 1992 Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov. In Zbierka zákonov Slovenskej republiky. 1992, čiastka 92, s. 2568.
14. ÚS SR Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 111/08 z 26. júna 2008. URL: <https://www.slov-lex.sk/sudne-rozhodnutia/judikaty/0370d1c3-cf78-4cd4-b7bb-831987f29052> (accessed: 20.03.2026).
15. Про ратифікацію Європейської конвенції про видачу правопорушників, 1957 рік, Додаткового протоколу 1975 року та Другого додаткового протоколу 1978 року до Конвенції: Закон України від 16 січня 1998 р. № 43/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 23. Ст. 129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43/98-вр> (дата звернення: 21.03.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.03.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Гуменицька В.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0